Branschorganisationen för dagligvaruhandeln

Ärendenummer: LI2026/00742
Inskickat: 2026-10-30
Ansvarig tjänsteman: Oscar Almqvist

Från:
Svensk Dagligvaruhandel

Till:
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.jl@regeringskansliet.se

Remiss avseende Förslag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) enligt Konkurrensverkets förslag från rapport 2026:4

Svensk Dagligvaruhandel är branschorganisationen för dagligvaruhandeln i Sverige. Våra medlemsföretag är Axfood, Coop Sverige, ICA Sverige, Lidl Sverige och Livsmedelshandlarna. Tillsammans står vi för drygt 95 procent av dagligvaruhandeln i Sverige, med fler än 3 000 butiker över hela landet.

Varje vecka möter vi i stort sett alla människor i Sverige i våra butiker. Dagligvaruhandeln sysselsätter 110 000 personer, varav en tredjedel är unga (15-24 år) och en fjärdedel har utländsk bakgrund. Branschen skapar jobb, ger möjlighet att äta hållbart och hälsosamt och är en viktig samhällsfunktion i alla delar av Sverige.

Svensk Dagligvaruhandels remissvar

Svensk Dagligvaruhandel tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Konkurrensverkets förslag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900). Svensk Dagligvaruhandel tillstyrker Konkurrensverkets förslag att det av kommunens översiktsplan ska framgå hur kommunen avser att tillgodose intresset av en effektiv konkurrens, särskilt inom dagligvaruhandeln.

Vi delar i allt väsentligt Konkurrensverkets analys av de hinder som försvårar etablering av dagligvarubutiker. Branschen har under lång tid pekat på att tillgången till attraktiva butikslägen begränsas av bland annat kommunal planering, tidskrävande processer för ändring av detaljplan, varierande kvalitet i handelsutredningar samt bristande kunskap om dagligvaruhandelns etableringsförutsättningar.

Konkurrensverket har vid upprepade tillfällen under 2000-talet – och särskilt i större genomlysningar och rapporter – lyft fram att svårigheter att etablera livsmedelsbutiker i kommuner och brist på tillgängliga butikslägen hämmar konkurrensen på den lokala dagligvarumarknaden.

Nya butiksetableringar och utveckling av befintliga butikslägen innebär ofta långa ledtider och betydande ekonomiska risker. Långa och oförutsägbara planprocesser medför betydande kostnader och kan hämma investeringar. Långsiktiga och förutsebara planeringsförutsättningar är därför viktiga för att främja och möjliggöra fler butiksetableringar.

En väl fungerande konkurrens och goda etableringsmöjligheter bidrar också till en stärkt livsmedelsberedskap och ökad motståndskraft vid störningar och kriser. Ett robust butiksnät med god geografisk spridning är av stor betydelse.

Mot denna bakgrund anser vi att fokus i det fortsatta arbetet bör ligga på att öka tillgången till etableringsbara butikslägen och förbättra kommunernas planeringsprocesser.

1. Vi delar Konkurrensverkets bedömning av etableringshindren
Möjligheten att etablera nya butiker och utveckla befintliga butiksnät är central för konkurrensen inom dagligvaruhandeln. Konkurrensen sker lokalt och bestäms ytterst av vilka butiker konsumenterna faktiskt har inom räckhåll.

Svensk Dagligvaruhandel delar Konkurrensverkets bedömning att flera av de viktigaste etableringshindren är kopplade till den kommunala planeringen och tillämpningen av PBL. Det gäller bland annat:

- bristande kunskap i vissa kommuner om dagligvaruhandelns förutsättningar och vad som krävs för att etablera ekonomiskt hållbara butiker,
- att dagligvaruaktörerna ofta involveras för sent i planeringsprocessen,
- varierande kvalitet och utformning på kommunala handelsutredningar,
- restriktiva handelspolicyer eller andra begränsningar av hur mycket eller vilken typ av handel som ska tillåtas,
- långa och komplicerade processer för att ändra befintliga detaljplaner, och
- låg prioritering av dagligvaruhandel i den kommunala planeringen.

Detta ligger väl i linje med de erfarenheter våra medlemsföretag har förmedlat under lång tid. Det är ofta tillämpningen på kommunal nivå, snarare än avsaknaden av ytterligare regler, som försvårar etablering. En effektiv konkurrens

förutsätter att kommunerna i sin långsiktiga planering möjliggör etablering av olika butikskoncept med åtföljande krav på tillgänglighet, logistik och handelsytor.

Ett viktigt problem är att befintliga lokaler och fastigheter som i praktiken skulle kunna användas för dagligvaruhandel inte kan tas i anspråk eftersom gällande detaljplan inte medger livsmedelshandel. Processen för att ändra planen kan då bli både lång, kostsam och oförutsägbar. I detta sammanhang vill vi därför understryka vikten av att gå vidare med förslagen om förenklat regelverk för ändring av detaljplaner i promemoria Ändring av detaljplan (LI2026/01339) som remitterats parallellt.

Konkurrensverkets analys ger ett viktigt stöd för att etableringsfrågan behöver få en tydligare plats i samhällsplaneringen, inklusive handelns betydelse för tillgången till service i landsbygdsområden och livsmedelsberedskap.

2. Vi tillstyrker förslaget om ett tillägg i PBL

Svensk Dagligvaruhandel tillstyrker förslaget att kommunerna i sina översiktsplaner ska redovisa hur de avser att tillgodose intresset av en effektiv konkurrens, särskilt inom dagligvaruhandeln.

Redan i dag anges i 2 kap. 3 § första stycket 4 plan- och bygglagen att planläggningen ska främja en effektiv konkurrens. Bestämmelsen har dock haft ett begränsat genomslag i kommunernas praktiska planeringsarbete. Det motiverar både det föreslagna förtydligandet och en tydlig uppföljning av hur den nya bestämmelsen tillämpas.

Ett uttryckligt krav i översiktsplaneringen kan bidra till att konkurrensfrågan behandlas tidigare och mer systematiskt. Dagligvaruhandelns behov och betydelse för tillgången till service behöver beaktas tillsammans med andra samhällsintressen redan i ett tidigt skede av planeringen. Det kan skapa bättre förutsättningar för kommunerna att identifiera lämpliga butikslägen och ta hänsyn till behovet av bland annat tillräckliga ytor, kundunderlag, tillgänglighet och logistik.

Det är samtidigt viktigt att den kommunala planeringen omsätts i faktiska etableringsmöjligheter. Tillgången till etableringsbar mark och lämpliga lokaler är avgörande för konkurrensen. Kommunernas planberedskap, markpolitik och möjligheter att utveckla nya eller befintliga handelslägen behöver därför vara en del av det fortsatta arbetet.

Förslaget ligger nära Svensk Dagligvaruhandels tidigare förslag om att kommunerna bör ha en tydlig strategi för dagligvaruhandeln. En sådan långsiktig planering kan öka kunskapen, skapa större förutsebarhet och förbättra förutsättningarna för lokal konkurrens.

Detta är särskilt viktigt i landsbygdsområden, där dagligvarubutiken ofta fyller en bredare funktion som nav för lokal service, men även i storstadsregionerna. En långsiktig kommunal planering för dagligvaruhandeln bidrar därför både till bättre etableringsförutsättningar och till tillgången av nödvändiga varor i hela landet. Bestämmelsen bör bidra till att skapa bättre förutsättningar för nya butiksetableringar, utan att kommunerna tar över marknadens roll i bedömningen av det kommersiella behovet.

För att bestämmelsen ska få avsedd effekt behöver det tydliggöras vad kommunernas redovisning ska innehålla. Ett allmänt konstaterande om att konkurrens är positivt är inte tillräckligt. Av förarbetena bör framgå att kommunerna ska redovisa:

- den lokala konkurrenssituationen, befintlig butiksstruktur och framtida behov av dagligvaruservice,
- hur kommunen avser att tillgodose intresset av en effektiv konkurrens,
- möjliga etableringslägen samt förutsättningar för tillgänglighet och varulogistik,
- identifierade etableringshinder, däribland behovet av att ändra äldre detaljplaner,
- vilka åtgärder kommunen avser att vidta, och
- hur kunskap om dagligvaruhandelns praktiska etableringsförutsättningar har inhämtats.[1]

Kommunerna bör i sin översiktsplanering eftersträva att det finns, eller successivt byggs upp, en långsiktig reserv av möjliga handelslägen utifrån förväntad exploateringstakt och befolkningsutveckling.

Konkurrensverkets vägledning om etablering av dagligvarubutiker kan ge kommunerna stöd i tillämpningen.[2] Svensk Dagligvaruhandel vill understryka betydelsen av att regeringen säkerställer att vägledningen används i kommunernas planeringsarbete. Boverket och Konkurrensverket bör vid behov få i uppdrag och tillföras resurser för att utveckla, sprida och följa upp tillämpningen av vägledningen.

Mot bakgrund av den befintliga konkurrensbestämmelsens begränsade genomslag bör regeringen även säkerställa att den nya bestämmelsen följs upp och utvärderas. Uppföljningen bör inte stanna vid om konkurrensfrågan redovisas i

[1] Boverket har framhallit att en tidig dialog med berorda branschaktorer ar central for att hoja kvaliteten i planeringsunderlagen och sakerstalla att planeringen utgar fran realistiska behov av ytor, kundunderlag och logistik. Boverket, Andamalet handel i detaljplan, rapport 2026:7. https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2026/andamalet-handel-i-detaljplan.pdf

[2] Konkurrensverket, Framja etablering av dagligvarubutiker. https://www.konkurrensverket.se/konkurrens/vagledning-inom-konkurrens/framja-etablering-av-dagligvarubutiker/

översiktsplanen, utan även om reformen leder till fler möjliga etableringslägen, bättre dialog, nödvändiga ändringar av detaljplaner och mer förutsebara etableringsprocesser.

3. Konkurrensanalyser bör främja en öppen och konkurrensneutral marknad
Kommunernas konkurrensanalyser behöver spegla faktiska förhållanden på den lokala marknaden och beakta att dagligvaruhandeln rymmer olika ägarformer, affärsmodeller och butikskoncept. Analyserna bör, på konkurrensneutrala grunder, bidra till att identifiera etableringshinder och möjligheter till ökad konkurrens.

Det är i grunden marknadens aktörer som ska bedöma det kommersiella behovet av nya butiksetableringar. Kommunernas uppgift bör vara att möjliggöra fler etableringar genom att öka tillgången till butikslägen och undanröja etableringshinder, och därigenom stärka förutsättningarna för effektiv konkurrens. Såväl konkurrensanalyser som beslut om planläggning och markanvisning behöver vila på transparenta, objektiva och konkurrensneutrala grunder.

4. PBL-förslaget behöver kompletteras med fler etableringsåtgärder
Svensk Dagligvaruhandel ser det föreslagna tillägget i PBL som ett viktigt steg. Förslaget löser dock inte på egen hand de praktiska hinder som i dag försvårar nya butiksetableringar.

Regeringen bör låta sina expertmyndigheter (företrädesvis Boverket och Konkurrensverket) säkerställa att kommunerna omsätter det nya kravet i praktiken och att kommunerna kan dokumentera hur man har efterlevt kravet. Likaså behöver man på central myndighetsnivå följa upp att, och hur, kommunerna använder Konkurrensverkets vägledning i sitt planeringsarbete. Reformen bör också följas upp utifrån om den leder till fler möjliga etableringslägen, bättre dialog, nödvändiga ändringar av detaljplaner och mer förutsebara etableringsprocesser – inte enbart utifrån om konkurrensfrågan behandlas i översiktsplanen.

Det är samtidigt viktigt att Konkurrensverket får medel för att fortsätta utveckla och sprida vägledningen till kommunerna för att främja etablering av dagligvarubutiker.

Därutöver vill Svensk Dagligvaruhandel återigen lyfta dagligvaruhandelns tre förslag som regeringen bör arbeta vidare med:

Förenklad ändrad användning inom befintlig detaljplan. Det bör bli enklare att möjliggöra livsmedelshandel i befintliga fastigheter och lokaler som är lämpliga för ändamålet. Det skulle kunna korta etableringstider, bättre ta tillvara befintlig bebyggelse och minska behovet av nyexploatering.

Mer standardiserade beslutsunderlag och handelsutredningar. När kommuner vill begränsa eller neka etablering av livsmedelsbutiker bör besluten bygga på tydliga och transparenta underlag. Handelsutredningar bör utgå från faktiska lokala marknadsförhållanden och vara proportionerliga i förhållande till den aktuella etableringen. Mer enhetliga handelsutredningar skulle öka jämförbarheten, förbättra kvaliteten och bidra till större rättssäkerhet.

Kommunala strategier för dagligvaruhandeln. Kommunerna bör ha ett samlat och långsiktigt perspektiv på dagligvaruhandelns roll i samhällsplaneringen. Det föreslagna tillägget i PBL är ett steg i denna riktning och bör bidra till att handeln och konkurrensfrågorna kommer in tidigare i planprocessen.

Sammanfattande synpunkter

Svensk Dagligvaruhandel:

- delar Konkurrensverkets bedömning av de hinder som försvårar etablering av dagligvarubutiker,
- tillstyrker förslaget att kommunerna i sina översiktsplaner ska redovisa hur de avser att tillgodose intresset av en effektiv konkurrens, särskilt inom dagligvaruhandeln,
- anser att kommunala konkurrensanalyser ska utgå från transparenta, konkurrensneutrala och objektiva kriterier.
- anser att regeringen ska uppdra åt behörig myndighet att säkerställa att kommunerna tillämpar Konkurrensverkets vägledning och att reformens faktiska effekter följs upp och utvärderas av relevanta myndigheter, samt
- anser att PBL-förslaget behöver kompletteras med enklare ändringar av detaljplaner, mer enhetliga handelsutredningar och en mer förutsebar och etableringsfrämjande kommunal planering för dagligvaruhandeln.

Svensk Dagligvaruhandel ser fram emot en fortsatt dialog om hur regelverk och planprocesser kan utvecklas för att göra det enklare att etablera dagligvarubutiker till nytta för konsumenterna.